

„A Természet“ előfizetési ára
egy évre 6 korona;
díszes bekötési tábla hozzá 2 korona.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkeszti és kiadja:

DR. LENDL ADOLF.

Budapest,

II. ker., Donáti-utca 7. sz.

A háziállatok sajátosságairól.

Mindazoknak az állatoknak, melyek bizonyos hasonló körülmények között élnek, bizonyos közös sajátosságok vannak, noha ezek az állatok a legeltérőbb állatcsoportokba tartozhatnak.

Az éjjeli állatokról például tudjuk, hogy azok általában komor szürkeszínűek; az alkonyatkor, félhomályban feléledő állatok általában nagyszeműek; a teljes sötétségben élők pedig rendszeresen vakok, mert szemek elkorcsosultak. Más a sivatagban, más az erdős vidékeken élő állatok általános karaktere; és a hideg éghajlat ép oly biztosan fejleszt ki bizonyos sajátosságokat az állatokon, mint a forró égöv változatos időjárása.

Nagyon természetesnek fogjuk tehát találni, hogy mindazok az állatok, melyek bár eredetileg és vad állapotban a legkülönbözőbb körülmények között éltek, de azután az emberek és illetőleg népek évezredek fejlődése közben épen az emberek társaságába kerültek és ezért bizonyos újabb életfeltételekhez alkalmazkodván, háziállatokká váltak: hasonló sajátosságokat nyertek el, noha sokféle állatcsoportokból valók voltak.

Ezek közül a háziállatokat általában jellemző sajátosságok közül legfeltűnőbbek azok, amelyek a külső alakra és színezetre vonatkoznak; de nem kevésbé érdekesek egyebek is, melyeket a következőkben röviden áttekinthetünk.

A vadon élő állatok egyes fajai meghatározott és állandó *nagyságot* érnek el kifejlesztett állapotban. Az ezekből tenyésztett háziállatok e tekintetben többnyire és feltűnő mértékben térnek el és pedig oly módon, hogy egyrészt óriásokat, másrészt törpéket produkálnak mint fajtákat. A lovak közül ismeretesek azok a kolozális hatalmas tehervonó alakok, melyek a törpe ponylovakat sokszorosan felülmulják és az eredeti (európai, vagy északafrikai vadlovak) törzsalakot, amelytől származnak, nagyságában egyrészt ép oly mértékben túlhaladják, mint másrészt meg se közelítik.

Az erős testalkotású dogg és a törpe ölebecskék között még feltűnőbb ez a különbség a nagyság méreteiben. A brahmin-zebu és a törpe afganisztáni zeburól ugyanezt állapíthatjuk meg, szintűgy például a Cochin tyúk és a törpe tyúkfajokról is. A nagy Rouen-kacsák, melyek csak úgy származnak a közönséges vadkacsától, mint a törpe-kacsák, mégis többszörösen nagyobbak, mint ezek.

Számos háziállatot az jellemzi, hogy *egyes testrészeit sajátosságos módon elváltoztatja*. Például a bulldogg állkapcsai, a csapottpofájú mopszli, vagy a japáni tsin nagyon feltűnő módon mutatják az erre való hajlamot. A farknélküli macskák, amelyek Man szigetén ismeretesek; a japáni aranyhalacsák hosszú, fátyolszerű uszályfarka; a teleszkóphalak oldalt kiálló nagy

szemei; a galambok sok változatában látható különös elalakulásai, főképen golyva, fark és a csőr tekintetében, mind idevágó példák. De ilyen elváltozásoknak tekinthetők például a kutyák fölös körmei a lábakon, az uszkar göndör, hosszúszerű szőrözete, vagy a madarak különös tolldíszei. A kettős szarvú kosok, a címeres ökrök szerfelett kifejlődött szarvai szintén ideszámíthatók.

Megjegyzendő, hogy e rendkívülinek látszó elváltozások gyakran régi, de már elenyészett sajátságokra vezethetők vissza.

A kutyáknak fölös karmai például egy ősrégi, régen elenyészett és most újból jelentkező sajátságoknak tekintendők. A tenyésztett birkák hosszú farka szintén újabb keletű visszaütés egy a már a vadéletben is eltűnt régi sajátságra. Az ősrégi juhajok hosszúfarkúak voltak; de most már a vadon élők is rövidfarkúak és ime, a tenyésztett birkák, mint háziállatok, most ismét hosszúfarkúak lesznek. Sőt ismeretes olyan ló is, amelynek két és illetőleg három patája van a lábain, ami visszaütésnek tekintendő régen kihalt őslófajok hasonló sajátságára.

A színezetben még határozottabb hajlandóságot állapíthatunk meg az elváltozásokban. Különösen a fehér szín és a fehér tarkaság jellemzi a háziállatokat. A szabad természetben való élet inkább arra szorítja az állatokat, hogy a fehér színt lehetőleg kikerüljék és valóban ritkaság vagy abnormis számba megy a fehér, vagy fehéren tarkázott állat a szabadban. (Eltekintve természetesen a tél és az északi hőmezők fajaitól és elváltozásaitól.) Szabálytalanul tarkázott, határozatlanul fehéren foltozott állatok a szabadban nincsenek, vagy csak elvétve mint abnormitások, beteg állapotok, vagy ha félig-meddig emberi gondozás

alá kerülnek és védelemben részesülnek (vadaskertekben vagy védett területeken, vitzartókban a halak.) Ellenben a háziállatok között van elég olyan faj, amely épen ezt a szabálytalanságot szabályul követi és magán állandósította is. Ilyen például a tengeri malacz, a szarvasmarha számos fajtája, japáni egérfajták, némely vidékek lovai, kutyák, macskák; de ép oly gyakori jelenség ez a házi-madarakon is.

A tiszta fehér szín sem ritka a tenyésztett állatok fajtáin és ezzel szemben, bár szórványosabban, épen az ellenkező hatása a színek elosztásának is mutatkozik, vagyis a sötét (néha majdnem tiszta fekete) színek dominálnak az állatok külsején vagy egészben, vagy szabálytalan foltozásban.

Sokszor tapasztaljuk, főként madarainkon, hogy valamelyik ősfajnak a színezete és mustrázata is mutatkozik ismét, mint részlete a különben teljesen elütő külső színnek. Például a majdnem egészen elfehérült kacska vagy galamb szárnyán látjuk néha a színes tükröt, vagy szallagot. A samár lábain gyakran ismerhetjük fel a zebrára emlékeztető csíkokat, de ezt a lovak se vesztették még el teljesen. A macska ősi mustrázata itt-ott eredeti hűséggel jelenik meg, noha az állat különben nagyon is elütő színezetében. A kutyák is visszaütnek e tekintetben néha és vállukon végigvonuló sötét sávot vagy más rajzokat mutatnak, amelyek a farkasra és a hiénákra is emlékeztetnek.

Ezek az alaki és színezetbeli külső elváltozásokon és visszaütéseken felül különösen még a következő általános sajátságok jellemzik a háziállatokat:

Az elég gyakori *torzok* (kétféjű bárányok, egyszemű borjak, négy lábú csirkék stb.) és egyéb *abnor-*

A vágásban.

— A TERMÉSZET eredeti tárczája. —

Irta: *Jurán Vidor.*

Eláthatatlan zöld terület, a hegyoldal nagy vágása terpeszkedik előttem.

Külön világ ez, melynek költői szépsége, titokzatossága bámulatot és rajongást ébreszt a figyelőben s melynek misztikus hangulatát toll leírni képtelen.

A merre tekintetem esik, minden zöld: a fenyő, a mohos fatörzs, a cserjés s a buja fű. Az édes reménység díszes gunyájába öltözött itt minden és szemeim előtt olyannak tűnik föl a hepe-hupás hegyoldal, mintha finom szövésű zöld pókhálóval lenne bevonva.

A zöld szín minden árnyalata uralja a vidéket. A haragos fenyővel egybeolvad a nyárfa élénk lombozata; a buja fű világos színváltozata, melyet elszikkasztott a nyár perzselő napsugara, összefoly a málnás egyszerű, keresetlen köntösével.

Ez a kép konturája. Ebbe illeszkednek a csöndes magány édes testvérei: a nyugalom s a némaság.

Egy korhadt fatörzsről ülve, térdemre nyugtatom golyós fegyveremet s belyemélyedek e kevesek által ismert világ titkaiba.

Az idő s a tér nyomasztó gondolata nem kínoz, az emberek vásári lármája nem környékezik a hallgatás e boldog helyén.

Vad sóvárgással elnézem a színpompát, a tikkasztó sugár verőfényét, édes gyönyörűséggel magamba szívom a sok ezer virág kábító illatának finom zamatját. Édesbús hangulatot támaszt bennem az élvezet bűbája s elhítem magammal, hogy a brámin nirvánája is olyan, talán semmivel sem különb.

A tikkasztó hőség ellankaszt, lenyom.

Csak azért húnyom be szemeimet, hogy az ébrenalvás csodaszép álma ismét elővarázsolja azt a fenséges hangulatot, mely lelkembe fölszivódott. Bűvös varázserő zárja le szempillámat s álmodom szépet... hosszat...

Összerezzenek... vége a merengésnek.

Az ég azurján izzó korong képét eltakarta a futó báránnyel. Hosszúra nyúlt árnyék, melyet fényes csóvák környékeznek, borul a hegyoldalra. Méla duruzsolással elősurran egy elrejtőzött szellőcske s meglíbbenti a rózsaszínű epilóbiumot. A levélkéik susogva összesímulnak, a száruk pedig csöndes zizegéssel verődnek egymáshoz.

mítások a szervezetben és testrészekben. — Némelyeknél sikerült az ilyen rendellenes tulajdonságokat a valódi gató tenyésztés segítségével megrögzíteni. (Kétfarkú aranyhalak.)

A nagyfokú *termékenység* és *szaporaság*. Általában valamennyi háziállat több utódot produkál, mint

a szabadon élő fajrokonai; némelyeknél ez a tulajdonság fölötté fokozódott (tyúkok, kanári madarak, macska, kutya stb.) és nem csak a fiak számában, de az egymást követő generációk sűrűségében is nyilvánul.

A *keresztezésre* való hajlam is feltűnő általában a háziállatok között. A fajták keresztezéséből gyakran oly újabb fajták alakulnak ki, melyek az eredetibb formákra visszaütnek egyik-másik sajátságukban; de a sajátságoknak gondos válogatásával a legkülönbözőbb új fajták is állíthatók elő úgyszólván. Állattenyésztők előre megjelölik azokat a sajátságokat, amiket háziállataik kerentezéséből el akarnak érni és ezéltudatos eljárásuk már sokszor vezetett eredményre. Így keletkeztek az úgynevezett tiszta, vagy telivér-fajták az idők folyamán, de néha aránylag igen rövid idő alatt is.

Az összes itt említett általános sajátságok közül (természetesen még sok olyan is csatlakozik ezekhez, melyek csak egyes tenyésztett fajokra nézve jellemzők, míg mások éppen e tekintetben mutathatnak hanyatlást, például észbeli tehetségek) a szín elváltozásai a leggyakoribbak és úgy látszik, legkönnyebben is következnek be, mert már olyan fajokon is tűnnek fel, melyek még csak a szelidítés kezdetén vannak. A rendes színű és fejlettségű dámvad a fogságban pl. gyakran fehér borjakat ell és nevel; a csíz kalitkában nevelt fiai elfehérednek; az ezüstös halacsák színe változik a víztartó nagysága szerint; az őzek szűk

területen a szabadban is, ha védetnek, fehér foltosak lesznek helyenkint, szintúgy a fázánok.

Az alakbeli elváltozások sokkal lassabban következnek be és némely fajok csak igen számos generáció révén állandósulnak meg oly módon, hogy háziállatoknak tekinthetők. Bizonyára a legtöbb esetben évezredek és a legkülönbözőbb befolyások tartós közreműködése hozta csak létre mindazokat a háziállatokat, amelyeket mostanában elég nagy számban olyanokul az egész földtekén élő népek gondozásában ismerünk.

Legtöbb és különösen apróbb háziállatokat neveltek a kínaiak, akik a furcsaságok előteremtésében ügyesen mesterkednek és tenyésztett állataikban is oly tulajdonságokat támasztottak, melyek a szokott elváltozásokat úgy azok méretében, mint sajátosságában felülmulják. Egerekben például körülbelül 40—50 fajtát különböztetnek meg, melyek között a legfurcsábbak alighanem az örökké tánczó és keringő, agybántalomban szenvedő fajták.

R.

A vetési bagolypille.

(*Agrotis segetum* Schiff.)

Hernyója az őszi és tavaszi vetésekben jelentékeny károkat szokott okozni. Kártékonyasága azért jelentékeny, mert e falánk természetű hernyó majdnem valamennyi természetű gazdasági növénynyel táplálkozik és elszaporodhatik annyira, hogy egyes helyeken tönkre teheti az összes őszi vetést.

A vetési bagolypille hernyójának alapszíne szerfölött változó és majdnem azt lehetne mondani, hogy ahány példánya van, annyi a változata, amire való-

A néma magány bolygó lelkének bús sóhaját hallom az átsurranó fuvalomban.

*

Mintha az ébrenalvás édes sziesztája megváltoztatta volna a nagy vágást. Mintha bűvös varázsütésre köntöst cserélt volna a nagy hegyoldal!

Csak most veszem észre, hogy mennyire ellankasztott a tikkasztó hőség.

Az imént csupán a kellemes zöld szín futott össze szemeimben, most egy ragyogó, tarka szőnyeg tárul szemem elé.

A kép tónusát az epilobium ibolyás bugái adják meg. Pajzán szellők nekiiramodnak a kocsányoknak, mire a vöröses virágok méla susogással imbolyognak, hullámszerűen.

A hegy behorpadásában fehérlik a bodza ernyős virága. Öreg dongók zümmögő szárnycsapásokkal körülvevők a fehér szirmokat, zsongó nótát dúdolnak, amely szerelmi vallomásnak, de altató dalnak is beválik.

A fiatal kőrös alatt kis tisztás terpeszkedik. Azon díszlik az én virágom: a szűzfehér Margit-virág, a bús ezerjófű s a sarkantyús kék lovag: a szarkaláb.

És sok-sok virág kitarja nektáros kelyhét az arany napsugárnak, a bolyongó méhecskének. Minden duzzad

az életerőtől s még sem történik itt olyasmi, ami disszonanciát keltene.

Ez hat meg.

Váltig gyötört szívembe édes melegség, háborgó lelkembe csöndes harmónia szívódik föl.

*

Utolsó stációját járja a nap, most ért az ég nyugati pereméhez.

Vérvörös sugarai még egyszer átszűrődnek a gerinc sötét fái között, olykor föllobban a bitorfényözön, amely tündökölve átöleli a sötét lombokat.

Olyan az erdő most, mintha égne, lángolna.

Mikor e verőfény forrása a nyugati hegyóriások mögé hanyatlik, akkor a ragyogó sugarak hosszú küllökben fényes barázdát szántanak a menyboltra.

Megható a lenyugvó égi korong e remek színjátéka, főszege ez a végtelenül finom poezis, mely a búcsuzó sugarakból imbolyog.

A ragyogás lassan tompul, a fényár helyébe tolul a derengés.

Szürke árnyék húzódik meg a völgy alján, amely egyre nő, feltör s kopott palástjába takarja a hegyoldalt is. Finomult hallással figyelek minden neszre, zajra.

színiüleg nagy befolyással van az állapot által elfogyasztott táplálék.

Jellemző színéül talán azt lehetne mondani, hogy az földszín szürke, némi zöld árnyalattal. Van azonban barna és sötétszürke színű változata is. Felszíne csupasz, bőre nem igen fénylő, csak a feje és a közvetlenül mellette levő nyakpajzs fényes.

Teste olyan, mintha fel volna puffadva és körülbelül olyan vastag, mint a libatoll szára. Feje és a nyakpajzsa sötétebb, mint a test többi színe.

A háta közepén egy-egy sötétebb vonal látható, mely nem más, mint a bőrén átlátszó főere (szíve).

A vetési bagolypille hernyója 16 lábú.

Fejlődésének első hat hetében igen lassan növekedik és csak vagy 2 centiméter hosszú. Életének ez a szaka abba az időbe esik, amikor kártételeit a gazda nem igen veszi észre, mert nemcsak hogy élete csupa bujkálás, hanem mert akkor aránylag keveset is eszik és jelenlétét még a megrágott növény sem árulja el. De ha megnőtt, akkor falánksága nem ismer határt és ha számuk jelentékeny, holdakat letarol holdak után. Nem válogat a növényben: rozs, búza, árpa, zab, takarmány- és cukorrépa levele meg gumója, sőt tavasszal burgonya, dohánypalánta, szőlő; nyáron káposzta, saláta, hagyma, borsó, spinát, retek, sárgarépa, karórépa, olaszkáposzta, mind áldozatául eshetik.

Pusztító munkáját csak éjjel végzi, nappal a megrágott növény tövében húzódik meg, apróbb földi rögök, kövek, növényi hulladékok alá, vagy ha a föld porhanyós, két-három centiméter mélyre a földbe bujik, hol a nap fénye ellen védve van. Ugy látszik, hogy a nappali pihenő helyét mindig, vagy legalább hosszabb ideig egy és ugyanazon a helyen keresi. Néha azonban el sem hagyja a kikezdett növényt; hogy ha pl. a takarmányrépában egy kis lyukat ki-

rágott, e lyukban benne marad nappal is. Félkör alaktan összekunkorodva, itt tölti el a nappali időt és csak késő este hagyja azt el, hogy az éjjeli homályban folytassa a növényfalást.

Falása október közepéig vagy végéig tart, enyhe időjárás esetén azonban még tovább is. Akkor azután a földbe vonul, hol kerekded vagy tojás alakú fészket készít és abban összekunkorodva tölti el a telet.

Tavasszal, melegebb áprilisi napokon, mikor a tenyészet ismét felébredő félben van, felébred a bagolypille hernyója is és pusztító munkáját úgy folytatja mint ősszel.

Utolsó vedlés után, ha a hernyó már eleget falt, eltűnik, földbe húzódik ismét. Nem egyszerre tűnnek el a hernyók, hanem fokozatosan; mindenik akkor, mikor teljesen kifejlődött. Akkor a földben ismét mintegy 10—15 centiméter mély kis odut készít, hol vörhenyes színű bábbá alakul át. E báb 1.9—2 centiméter hosszú és potroha végén két önálló és tompa fog van. Ha a talaj, melyben a hernyó bebábozódott, igen porhanyós, akkor odva helyett egy kis és laza gubót is készít.

A báb rendszeren négy hétig vesztegel a földben és csak azután kel ki belőle a pille. A mint nem egyszerre húzódott a földbe a hernyó, úgy nem is egyszerre száll ki a bábból a kifejlődött állat sem, amelynek saját erejéből kell áthatolnia a fölötte fekvő földrétegen. Ez a munka, kivált ha a föld száraz és kemény, nem sikerül minden pillének, sok belevész. Az első lepkék már május végén láthatók és azután gyakoriak egész nyáron át, de augusztusban számuk gyérül, míg ősszel már csak elvétve egyes megkésétt példány található.

E pillét (lásd az ábrán), mely különben kárt

A magányos nyárfácska meglibben, a bozót is megrezdül, figyelmem a hullámzó fűre tapad.

A lehajló lomb vörhenyes állat körvonalait takarja el. Kimeresztem szemeimet s fürkészve vizsgálgom a mindjobban kidomborodó őzfejet: bak-e?

A nagy fűben fölbukkan két csitri-putri jószág is és sietve a legelésző őz mamához vonul.

Mitől ijedtek meg?

A vén suta fölveti fejét, kanálfülei előre merevednek, nagy szeméből kisugárzik az anyai szeretet aggodalma.

A magas fű megzörren, vörösbundás alak kullog a patak felé. Sietős lehet az úrfi útja, mert ugyancsak iszkol a magas giz-gazban, amely alakját teljesen elnyelte.

Az árok szélén ismét előkerül, egy ugrással átveti testét a fokon s eltűnik.

Egy ideig még zörögnek a part hulló kavicsai, azután mély csönd borul a nagy vágásra.

A veszély elmúlt, a gyanakodva figyelő őz gidáihoz hajlik, az egyiket megnyalogatja, mire a másik megböködi a mama kedvencét.

A vén állat ismét megcsipegeti a málnás zöld hajtásait, a fiatal gidák pedig hanczurozva bujkálnak a magas fűben.

S míg a szunyogok muzsikálva körülrajanak, mozdulatlanul csak ülök-üldögélek a mohos fatörzsön. Az idilli kép, az alkony misztikus esőndje, az átsurranó fuvallom lehelete s a nyugalom fönséges költészete ígéz meg. Áhitat, megnyugvás s a béke édes melegsége lopózik búbanatos, szomorú lelkembe.

Az alkony teljesen beburkolódzott szürke köpönyegébe. Este van.

A fok mellett kikanyarodom az erdei útra s egyenletes léptekkel mérem a finom porondot.

Jobbra-balra nóta esendül. Valahol a bozótban megszólal a kabóca, egy másik visszafel... a harmadik...

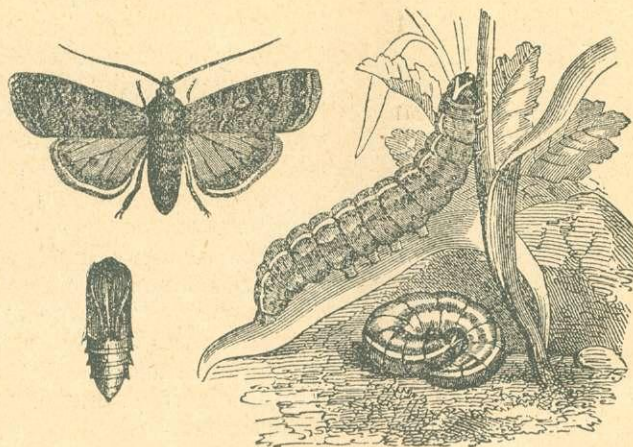

nem tesz, ritkán lehet látni, mert éjjeli állat, nappal rendszeren homályos, árnyékos helyeken húzódik meg és mert színezete is sötét, a gazda ritkán veszi észre.

A vetési bagolypille hernyója a mezőgazdaság legnagyobb ellensége, de kártételeit a gazda csak ősz felé veszi észre. Leginkább a meleg és a

porhanyós talajt kedveli és abban a vetéseket olykor már augusztusban is kikezdi, de pusztításának legnagyobb mértékét szeptember havában és október elején fejt ki: akkor lerágja a vetés föld feletti részét és megessi még a gyökerét is. Kártétele nemcsak egy-két holdra terjed ki, hanem megsemmisítheti az a holdak százait is. Habár e hernyónak ezek állati ellensége van, ezek még sem bírnak rajta mindig annyira erőt venni, hogy a kártételeit megakadályozzák; ilyenkor magának a gazdának is hozzá kell látni a védekezéshez.

E végből szükséges először, hogy nyáron át, mikor a vetési bagolypille röpködik, földjén és mesgyén a gazda semmi gázos-gyomos részeket meg ne tűrjön. A pille u. i. ilyen helyeken tojja tojását és itt kelnek ki az apró hernyók is. Ennek megakadályozása végett az ilyen gyomos helyeket nem szabad meghagyni, hanem föl kell szántani. Az ugarokra pedig sertéseket kell hajtani, melyek a hernyókat kitúrják és felfalják.

A vetési bagolypille. (Agrotis segetum Schiff.). Lepke, báb, hernyók. (Mind term. nagys.)

A fő az, hogy az őszi vetés földje és a hozzá közel eső részek a vetés előtt hosszabb ideig tiszták legyenek.

Az őszi vetésekben még úgy is irthatjuk e hernyót, hogy a megtámadott foltot és a körülötte lévő ép vetést mintegy két méternyi szélességben 4—5 0/0-os dohánylúggal (thanatonnal) megpermetezzük, hogy a mérges vetésből evő hernyók megmérgeződjenek és elpusztuljanak.

A hernyók számát szedéssel is lehet apasztani, de ez inkább csak akkor lehetséges, ha a hernyók kis számmal, vagy csak foltokként, pl. dohányföldeken mutatkoznak.

Az ilyen szedési munkát gyermekekre és aszszonyokra is lehet bizni, csak meg kell nekik mutatni, hogy hol tarózkodik és milyen színű a hernyó. Fel kell keresni a nappali tartózkodási helyét is, amely rendszeren a megrágott növényhez közel van, vagy éppen annak tövében.

A szedést meg lehet könnyíteni azzal is, hogy a megtámadott növények közé apróbb köveket, vagy félig hervadt gyomot dobunk; a hernyó inkább alájuk húzódik meg és nem vonul a földbe. E kitett köveket és gazokat azután meg kell reggelenként vizsgálni és az ott talált hernyókat megsemmisíteni.

Ezt a hernyót éjjel is lehet szedni, még pedig úgy, hogy a megrágott helyeket a szedőmunkások

tizedik... századik is dalra gyűjt, egyenletes cziprenés hangzik mindenfelől.

Megkapó egyszerűség s végtelenül bús hangulat rejlik e szabálytalan zizegésben!

Valahol a vágás közepén szaggatott mély böffenéssel méltatlankodik egy éber őzbak.

Mi nyugtalanítja a vén szeladont? Az orrvadász azezésövébe bujtatott rejtett halál?

Alighanem valamelyik vörös fráter rájlesztett az öreg úrra, azért riadozik oly mélyen.

Künn járok már a dülő útján, a mély böffenés, a cziprelés is távolodik... elhal. Körülöttem egyre sötétül, a tárgyak körvonalai összefutnak az éj palástjával.

Vaddisznókaland.

Benne lévén a vaddisznóhistóriák olvasásában, én is elmondok egyet, ami néhány nap előtt történt velem ott, ahol az én kis vadásztanyám egy völgygel ölelkezik össze a hatalmas Ghymes mogorva romjaival.

Emberem ugyan nem nyargalt tüskön-bokron keresztül a vadkan hátán, de az ijedelem, a kétségbeesés itt sem hiányzott.

Mintegy két hét előtt történt, hogy vállra vetett

Mauserrel indultam el a százszor és százszor megtaposott cserkészuton, melynek kiálló ezernyi apró kövei nem egyszer okoztak bosszúságot, mert éppen akkor kerültek talpam alá s éppen akkor csináltak legnagyobb zajt, midőn lélekzetemet visszafojtva igyekeztem valamely vad után. — Ezen az uton bandukoltam vigyázva, óvatosan kerülgetve a beszédes kövecskéket, midőn a kavics közé keveredett száraz haraszt zörgése jelzé, hogy nem vagyok egyedül; más valakinek is akadt itt keresni valója.

Egy vastagabb fa mögé húzódva, vártam az ismeretlenre. Az erős zörgésből jóllehet már előbb gyanítottam, hogy disznóval van dolgom, mégis kíváncsian és türelmetlenül lestem a zörgés előidézőjét.

Már meglehetősen homályossá kezdett válni a lábserdő, de a legyet még jól lehetett látni, midőn a dombélen megjelenik — tőlem mintegy 60 lépésre — az erdő fekete lakója, mely turkálva lassan halad tovább. Gyorsan alkalmazott lövésemre a vad felordít s eszeveszetten rohan a szomszédos terület sűrű vágásába. Futva igyekeztem elérni egy magas pontot, honnan megpillanthattam a rohanó vadat.

Csakugyan ott zörgött alattam a kavicsos s időközönként még hörgését is jól kivehettem.

Hagytam tehát, hadd legyen beteggé. — Korán

késő este vagy éjjel lámpával bejárják és a falatozó hernyókat a növényekről leszedik.

Ugyancsak így kell eljárni tavasszal is, hogy a tavaszi vetemény földje szintén tiszta legyen. Ahol pedig réparól van szó, ezt korán kell vetni és ültetni, hogy jókor megerősödjék.

A tisztán tartott földben nem szaporodik el a hernyó. De szükséges, hogy az irtást ne csak egyesek végezzék, mert a siker csak akkor teljes, ha az érdekelt gazdák együttesen védekeznek, mert különben a hernyók egyik földről a másikra házódnak át.

Egy szőlőből.

Ha az ember a természet szépségében gyönyörködhetik, elfelejti az élet prózai gondjait. Szórakozást lel itt minden egyes fában, fűszál és virágban; a patak zúgása a legkedvesebb dallam, mit megünni nem lehet; a madarak éneke a legkedvesebb szimfónia, mit utánozni nem lehet és a meredek sziklafalakon, ha végigfut a szem, mindig feljebb és feljebb viszi képzeletünket oda a végtelenségbe, a magasba, hol megszűnik minden emberi gyarlóság és a Mindenhatóhoz hő fohászuk száll!

Ilyen érzelmek vesznek erőt rajtam, ha a város falain kívül, messze, künn a szabadban lehetek.

De viszont gyönyörködni tudok nem csak a vadon természetben, hanem ott is, hol kulturával, minden olyan szép összhangban van elrendezve. Ahol a kert a szabadbanlét szalonja, — mert minden virágágy, bokoresoport izléssel párosultan van beosztva.

Egy ilyen kis édenről akarok pár sorban megemlékezni.

Itt voltam már évek előtt is, midőn még pusztaság volt mindenfelé. Egy elhanyagolt szőlőkert, vadul

reggel azután elküldtem emberemet, megnézendő, mi lett a sobesülttel? Nem sokára azzal a hírrel tért vissza emberem, hogy a disznó él s őt észrevéve, mindig beljebb és beljebb vánszorog a grófi erdőbe. — Tartva attól, hogy a sebzett vad rövid idő alatt a férgek martaléka lesz, értésére juttattam a szomszéd terület tulajdonosának az esetet s kértem őt, küldene ki egy vadórt a vad lelövésére.

A nemes gróf nobilisan oldotta meg a kérdést. Felhatalmazott, hogy adjam meg én a kegyelemlövést, a vadat pedig rendezkezésemre bocsátja.

Szakadó esőben megyünk tehát hárman: én, a küldött grófi vadász és emberem ama hely felé, hol a disznót utóljára látták, de csak a véres fekvés jelezte, hogy itt volt s már tovább ment.

Törtettünk tehát tovább a véres nyomon bokortól-bokorig, de a lonesos sűrűben kutya nélkül keserves is, veszélyes is volt a keresés. Összevissza jártuk a sűrűséget, bepillantva minden bokorba, de sehol semmi.

Bőrig átázva, már-már abban akartuk hagyni a keresést, midőn egyszerre emberem kétségbeesett jajgatása megfagyasztotta ereimben a vért. Azután ösztönszerűleg rohanok arrafelé, honnan a jajgatás és zaj hallatszik s a következő másodperczben már szemem elé tárul a kétségbe-

össze-vissza termesztett paradicsom, kukoricza és burgonyával, pár árva virággal. A lak is, bár csinos kívülről, de kisebb és elhanyagolt belülről. S idővel mi lett mindebből?! Gondos, szorgalmas kezek által, egy valódi park, a ház kényelmes urilak, melynek toronyszobájában szívesen hűsölünk és szemléljük a fali festményeket, melyek e kis „szalont“ díszítik. Végig körül bordó függöny-drapéria, mely fölött különböző helységek, templomok stb. láthatók. Ercsi, Tétény, Agárd, Sz.-Fehérvár, csinos felvételek után jól vannak idefestve.

A mostani tulajdonosnak kiválóbb lakhelyei ezek, ki pályáját mint ifjú lelkész kezdte és végre ide, öskoronázási városunkba jutott.

Ő városunk köztisztület- és szeretetben álló czimzetes püspöke, kié e szép, e kedves „hajlék“, mely körülparkirozva, telve van a legkülönbözőbb fenyők és bokrokkal; vén bükk, sárga és rózsaszín akác, ezüst-fenyő, szomorú kőris s többféle bokor, jácmin, orgona, pompás rózsák s egyéb virágok díszítik a csoportokat. Míg a háttérben a gondozott nagyszerű szőlő a legkülönbözőbb finom fajokkal, nemes gyümölcsfakkal, eper- és spárga-ágyakkal s más hasznos terményekkel van beültetve.

Ide szokott ő jönni pihenni, ha előkelő állásának dolgait elvégezte, vagy ha elfáradt a nagy szellemi munkában.

Mert hisz most jelent meg ismét egy nagy mű: „Fehérmegye monographiája“, melyet ő irt végtelen szorgalommal, felkutatva minden helységet, minden levéltárt és nagy úri kastélyokat, melyekbe szíves vendégszeretettel hívták, átengedve a tudománynak rejtett okiratokat, családi leveleket. Mennyi szép mű jelent már meg ezenkívül is tőle!

És mégis mindenre talál időt. Városi lakásában az érdekes nagy könyvtár, kitömött madarak, krokodilbőrök, főuraktól kapott értékes emléktárgyak, érdekes

ejtő helyzet. Elterülve fekszik a földön egyre jajgató emberem, felette pedig a hatalmas vén koeza, mely midőn engem észrevesz, nekem támad, de kis Mauserem gyors volt mint a villám s a dühös bestia átlőtt koponyával rogy a nedves fűre.

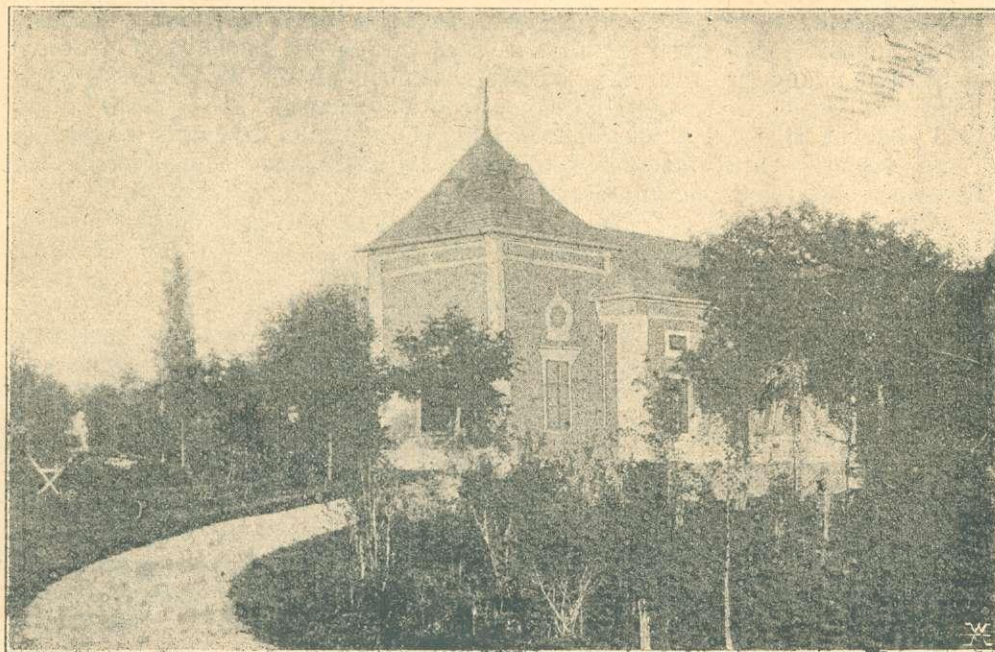
Emberembe azonban jódarabig alig bírtam lelket verni. Még egyre kiabált, nyilván abban a hitben, hogy a disznó még halottaiból is feltámadhat s újra kezdődik a halálos veszedelem. — Végre, midőn némileg lecsillapult, nehezen összetákoltt mondatokban elhebegte, hogy mily nyílsebeseen ugrott ki egy sűrű bokorból a sebzett disznó s azután mily dühvel, mily erővel lökte fel, sajtó sebet hagyván emlékül sántikáló lábán.

A rövid küzdelem kétségtelenül tragikusabban is végződhetett volna, ha a legválságosabb pillanatban oda nem érkezem, vagy ha valami vén agyarassal lett volna dolgunk.

Ez bizonyára felhagyja emberemet, kit — azt hiszem — alig lehet többé rávenni, hogy sebzett disznót menjen keresni.

Mátray Gyula.

és drága régiségek, pompás ódon butordarabok — mind tanúságot tesznek magas szelleméről, közkedveltségéről és szívjóságáról, melyről nem kevésbé ismert.

S ha kis tuszkulumba jön pihenni, a toll helyett gyakran a kapa és gereblye fordul meg dolgos kezében, melyen látszik az Isten ege alatti munka. Egy bokroska sincs annélkül, hogy ne gondozná s ha végig vezeti vendégeit, sorban magyarázza minden ültetvényét.

Megfigyeli a természet édes csendjében előforduló eseményeket. Ime, itt két cserépbura a spárgaágyon, ezeket nem szabad bántani, mert lakóik vannak. Kis madárcák fészkeltek ide, kiknek máskor talán nedves volt a talaj és ezúttal emelkedett helyre, finom galyakat hordva össze, rakták fészküket. A távolból figyeljük és ime, egyszerre kibújik a madárka; a cserép felületén percig időz, azután elröppen s visszatér, kis csőrében bogárka, melylyel táplálja hűséges párját, amely a tojáson üldögél.

Már két izben kerestek menhelyet ilyen spárgaburában; máskor elmaradtak, de ezúttal két ilyen „hajlékot“ is vettek a lég e kis urai igénybe. Most fecskék csiripelnek ijedten, közel a fejünk felett. Meg vannak riadva, mert épen azon ablak előtt állunk, melynek egyik felső része számukra nyitva van tartva, hogy ki- és bejárhassanak, mert biztos földel alatt fészkelhettek.

És így tovább mindig akad valami megfigyelni való. De most menjünk még „Vajda-Hunyad várához“, mely egy roppant kedves építmény; ügyes kéz készítménye. Az eredetihez hüen van kidolgozva; minden kis ablakoska, kiszökellő erkély, továbbá a „Neboisza“-lovagterem, Hunyadi czímer miniatürben s vonóhidacska. Szinte ide képzeljük az eredeti szép várat, akár csak egy megfordított látesövön kicsinyítve látnánk. Nagyon kedves dolog ez itt a park egyik emelkedettebb pontján. Századrész nagyságban áll itt e kis lovagvár, tarka tetőzetével büszkélkedve.

Még két várrom is van elhelyezve a kert zugaiban, melyek mint érdekes játékok kedvesen veszik ki magukat a zöld lombok alatt. Látszik, hogy a tulajdonos a régészettel is igen szívesen foglalkozik.

A távolban a Vérteshegyek szinte ködbe vesző konturokkal rajzolódnak a légürbe, míg a város, számos templomtornyával, innen impozánsan veszi ki magát. A nap búcsúsugaraikat hint a tájra. Ünnepe van.

Megkondulnak az esti hangok, ide is kihat imára hívó hangjuk. Az ősz főpap leveszi fővegét, megvillan ujján az ékköves gyűrű, megcsillan kezében az egyszerű művészi feszület. Imát mormolunk mi is, azzal az óhajjal szívünkben, hogy a jó Ég még soká tartsa meg áldásos életét!

Nyáresti kép.

A nappali zaj mindegyre csendesebbé válik; a lenyugvó nap utolsó sugarai ott fürödnek a tó kékes-szürke hullámaiban. A tó körül elterülő illatos lapályokon halkan peng a meg-megvillanó kasza, a parti füzesben néha-néha koppant egyet a harkály s a nádi verebek csiripelnek, pörlekednek egymással.

Nagyot loacsan néha a vitzükör, amint a fölötté ólálkodó légy, vagy szúnyog után fölveti magát egy-egy hal. — A víz tükrén bágyadt kérészek uszkálnak; rövid életük a nap nyugtával véget ér. — Néhány elkésett erdei madár vijjogva száll át a légben s illatott szór a kábító menta. A kék tarnics, a viritó vadrózsa, a halvány timpó és a sárga pitypang vidáman dugják össze fejecskéiket, mintha valami titkos, nagy dolgról beszélgetnének.

Kelet felől az égen, a nádas felett, sötét folt keletkezik, mindig nagyobb-nagyobb lesz, gyorsan közeledik, míg végre kivehetővé válik a magasban feljebb-feljebb húzódó darucsapat ékalakú tömege.

Egy kis zöldhátú gyík óvakodva, kémlelődve dugja fel piczinyke fejét a fű közül, míg a magas fűszálakon szorgalmasan kötögeti összeroncsolt hálóját a pók. A tó vizét kákával és náddal sűrűn benőtt keskeny ér vezeti le a völgybe, mely felett a szunyogok ezreinek zaja járja bolondos, fantasztikus tánczát, s a bokrok közt egy tücsök muzsikál a tánczhoz egyhangú, meg-megszakított éles csirpeléssel.

Lassankint letűnik a nyugati szemhatárról a nap tüzes gömbjének utolsó korongja is, vérvörösre festve az égboltozatot és a lassan tova úszó felhőket, melyek mint egy óriási vörös palást veszik körül a távolban kéklő hegycsúcsot. Az aranyosan vörös szín mindinkább halványulni kezd, gyengéd rózsaszínbe mosódik át, kisebb-kisebb tért foglalva el az ég sötét azurkék színéből, míg végre beköszönt a homály s az alkony szürke fátyollal borítja be a vidéket. Halvány kékes

köd ereszkedik a tájra, a nappali forróság eltűnik s helyette üdítő friss szellő támad a hegyek között, végig suhan a parti füzesen, a tó felett, a náderdön át, ki a síkságnak . . .

A magas égbolt sötétkék, csak nyugat felé látható még a szemhatáron halvány, elmosódó kékes-fehér fénycsik. Az égen egymás után gyúlnak ki a csillagok, halvány derengő fényt szórva a földre.

A békák vidám karra zendítenek a tóban s egy éji bogár zúgása hallik, amint tova száll az esti szürkületben. Távrol, az erdő sűrűjéből a kakukmadár meg-megszakított és újból ismétlődő egyhangú „kakuk-kakuk“ szava hangzik, panaszos hangját elkapja a szellő s visszhangja úgy hallik az esti csendben, mintha az erdő mélyén valami eltévedt kóbor lélek zokogna. Az erdő alatti reketyésben, hosszú bozontos farkát maga után húzva, óvakodva lépked előre a vörösbundás tolvaj: a róka; kémlelődve néz hol jobbra, hol balra s meg-megállva szimatol, hátha akadna a közelben valami szundikáló nyúl, vagy egy buta fácán a gazosban, amit hirtelen meg lehetne lepni s csendes jó éjszakát kívánni neki. Hirtelen a földhöz lapul . . . valami idegen zajt hall a távolból, amely mindinkább közeledik . . . a magas fű jó búvóhelyül szolgál, betakarja annyira, hogy csak egy hosszú vörös csik látszik a bundájából s a szegény halálra szánt áldozat nem is sejti a fűben lappangó veszedelmet, csak mikor már villámgyorsan ráveti magát áldozatára, menekülne ijedten tova; de akkor már késő. Erős szárnysuhogás hallatszik a levegőben, egy csapat vadréce húz át a tó felett s ép oly gyorsan, mint ahogy jött, tűnik el a távoli homályban, csak a gácsér vezénylő szavát hozza vissza néha-néha az esti szellő. A vörösbundás tolvaj még egy darabig figyel a hangra, azután csalódva sompolyog tovább, be az erdő sűrűjébe . . .

A határ tulsó részéről vállra vetett kaszákkal, a napi munkától elfáradt embercsoport közeledik; elől jön a fiatalja vidáman nevetgélve, incselkedve egymással, míg hátrább az öregek fontoskodó arcczal tárgyalják, hogy milyen is lesz majd az idej termés . . . leghátul, meg-megcsukló inakkal czipeli az előlmenők után egy kis gyermek a nyakába akasztott tarisznyát és az öblös „szájast“ s alig-alig bír a csoport nyomában járni, de azért nem tudja megállani, ha egy szentjánosbogár fénylő pontját meglátja a sötétben, hogy eldobva tarisznyát és szájast, a fénylő pont után ne szaladjon. Lent a sikon egyenkint gyúlnak ki az apró kis házacsok ablakai, arra tart a munkától elfáradt csoport, hogy napi fáradalmaikat kipihenje. — Egyszerre megszólal a kis harang estimára intő szava s a csoport fiatalja, öregje kalaplevéve, áhitatos imával ad hálát a Mindenhatónak, ki a mai napot megérni engedé nekik. — Izgató illatú nyári est, tele titokzatos bűbájjal, mennyi varázs, mennyi titkos szépség rejlik a te néma egyszerűségben, azt csak az tudja, csak az érzi, aki közelről szemléli a Mindenható csodás alkotását: a természetet, ahol a legparányibb lénynek

épen úgy, mint a legnagyobbak, állatnak és növénynek egyformán magvan a maga rendeltetése és célja; ezt látva, a lélek fölemelkedik a köznapiasságból és a természet csodás alkotásainak szeretetével imádja a Mindenható nagy és végtelen hatalmát és imádja azt a felsőbb lényt, aki hatalmával mindezt ily bölcsen elrendezte.

A rétekről a rázott széna illata kábítóan olvad az esti enyhe légbe, a falucska füstölő kéményei estebédhez hívogatnak, míg a pásztortüzek egyenkint gyúlnak ki a távolban, elrettenteni a lesben álló vadat. — A pásztortűz felől egy ábrándos pásztorfiú furulyájának bánatos, szomorú hangja hallatszik; közbe-közbe, amint egy szarvasmarha megrázza bozontos fejét, a megszólalt kolomp mélabúsan vegyül az est zajába. — Az estharang utolsó kongása is elhangzik, csak visszhangja hallik még mind gyengébb és gyengébben, azután beáll a csend, az esti homály sűrűbb-sűrűbb lesz, a távolodó csoport a csillagok derengő fényénél mint elmosódó fehér árnyék látszik csak vissza s lassankint teljesen eltűnik a szem elől, egybeolvadva a sötétséggel. A hegyek közt aláfutó csermely vize bevilágít a sötétbe s messziről úgy látszik, mintha egy óriási kígyó csúszna le fénylő testével, ide-oda csavarodva a völgyekbe. A derengő fény mindinkább erősödik, a sötétség lassan omladozni kezd, a felkelő hold mindegyre fényesebben világít s mosolyogva tekint le a bűbajos vidékre, melán rezgő fénye beüzüstözi a halkán suttagó füzeseket a vékonyan kígyózó vizereket, a tölgyes erdővel borított hegyoldalakat és a kis falucska apró fehér háziköit. Csend van mindenütt; a patak egyhangú mormogását csak néha-néha szakítja meg a vérese vijjogása és a bagoly ijesztő rémes huhogása. A szellő suttagva jár a tölgyes erdő lombjai közt, a hold teljes fényében ragyog s a faluban lassankint minden világosság kialszik. A pásztorfurulya rég einémult, a békák is elcsittultak, a szunyogok is elpihentek. Időnkint sajátos zúgás hallatszik a bozót felől, valami megcsobban a nád titokzatos sűrűjében; a szellő a távoli faluból lánczra fűzött eb panaszos üvöltését hozza, mely kínosan hangzik bele az éjszaka magányos csendjébe.

Dezső István.

Az apion-bogár.

Habár az apion-bogár a lóhere levelét is meg-rágja és finom szitaszövet formára likaszthatja, a nagy kárt apró, fehér lárvái okozzák a magnak meghagyot lóhere virágjában. Mert a lóhere virágzatában elszaporodott lárvák annyira bánthatják eleinte az egyes virágokat, majd a kötődött,

Lóhere-apion. Apion Trifolii L.
15-ször nagyítva és természetes
nagyágban.

de még éretlen magot, hogy azt teljesen tönkre tehetik. A kárnak csökkentése és a magtermésnek megmentésére nézve egyelőre a következők ajánlatnak: a) Azokon a helyeken, ahol a maglóhere az apionoktól jelentékeny károsodást szenved, szükséges, hogy a herének első és általában azt a kaszálását, amely nem szolgál magnyerésre, az apionnak a lóheregubókból való kibuvása előtt zölden bevermeljék, vagy *zsombolyai kazalba* rakják. b) Szükséges továbbá, hogy

a maglóhere boglyáiból kibúvó és a körül levő hereleveleket szitaformára kirágó bogarak szalmával borítottassanak be, mely azután a boglya elszállítása után felgyújtandó, hogy a leborított apionok elpusztuljanak. c) Tekintettel arra, hogy a kifejlődött bogarak a herének leveleit eszik, célszerű volna a bogarakat a here leveléinek alkalmas módon való megmérgezésével is irtani. A herelevelek megmérgezésére használható anyagul a *dohánylúgvíz* ajánlatos.

Ennek az anyagnak 2¹/₂%-os vizes keverékével a herés akkor permetezendő meg, amikor a kifejlődött apionok csakis a here levézetére szorulnak, tehát amikor a heretarló 8—10 napos s amikor az új here már majdnem elborítja a földet.

Apró megfigyelések.

Olvasván „A Természet” XXI. 1903. VII/1. számában a szerkesztő „Apró megfigyelése”-it, oly érdekeseknek találtam azokat, hogy felbátorítva érzem magamat a saját — habár csekélyebb értékű és érdekű megfigyeléseimet megírni.

Az egyik éppen golyákra vonatkozik.

Sztropkóról utazván lefelé, alkonyatkor haladtam el Petőfalva mellett, Zemplén vármegye északi részén.

Ősz felé volt az idő s egy nagy sereg golya, nyilván Lengyelországból dél felé vonultában, éjjelre letelepedett közvetlenül a falu feletti cserjés-bokros dombon. Táboruk a szó teljes értelmében körül volt állítva örökkel, hogy jelt adjanak, ha veszély közeledik.

Ugyanezt még teljesebben volt alkalmam szinte azon a vidéken megfigyelnem. — Unokatestvéretem látogattam meg Varannó melletti birtokán; lakháza a falun kívül közvetlenül az erdő alatt volt. Ez is a golyák őszi vándorlásakor történt. Erős alkonyatkor hűgom kihívott az erdőbe, hogy valami érdekeset mutat. Nem messze az erdő szélétől már láttunk a tölgyfán egy golyát, amely közeledtünkre nyugtalanodni kezdett.

Csendesen elvonultunk, mert nem volt szándékunk őket felriasztani és tovább menve, vagy száz lépésnyire megint találtunk egy fán ilyen golyát. A többi csapat az erdő belsejében telepedett le.

Hűgom állítja, hogy ezt minden évben látja.

Azon néphiedelmet, miszerint az így őrszemül kiállított golyák egyik lábukba követ vesznek, hogy ha elálmósodnának, azt elejve, attól felébredjenek — mesének tartom.

*

Másik megfigyelésem héjára és galambokra vonatkozik.

Falun, a felvidéken, néhai édes atyám birtokán töltvén az iskolai szünidőket, igen gyakran volt alkalmam héját látni és különösen két ízben huzamosabb időn át szemlélttem vadászatát vadgalambokra. Ezek meg lehetőszen nagy csapatban voltak, 20—30 közt lehettek. A héja természetesen magasabban volt a léghen, midőn a galambok észrevették és felrepültek s a héja azon igyekezett, hogy éppen fölükbe kerüljön. Ekkor lecsapott közéjük egyenesen, mint a kő, hogy egyet elfogjon vagy leüssön, de ők oly ügyesen kerültek ki, hogy a héja üres karmokkal bukott alájuk, mert természetesen rögtön meg nem állhatott a levegőben.

Ekkor addig repült és nyugtalanította őket, míg ismét sikerült felülkerekednie, a mikor az előbbi jelenet ismétlődött.

Ez így ment kétszer-háromszor, míg szemeim elől eltűntek.

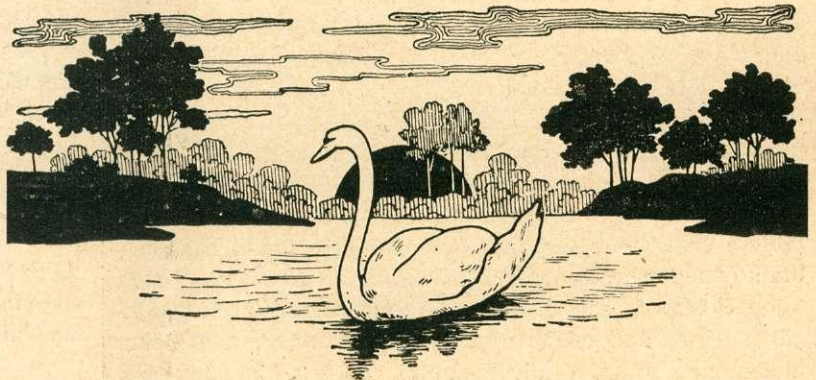
Teljesen ugyanezt egy más alkalommal is láttam; de sem ekkor, sem az előbbi alkalommal nem sikerült a héjának galambot fognia.

Éppen ilyen lefolyása volt vadászatának házi galambjainkra, ha ezek idejében észrevevén közeledését, csapattal szárnyaikra kelhettek. Egyszer azonban észre nem vették s ekkor nem elrepülni, de elbújni igyekeztek. Meglátván a héját, kikaptam a fegyvert és rálöttem, a mint házunk előtt fordult a levegőben; de elhibáztam, és ő oly vakmerő volt, hogy éppen e lövés után kapott fel a háztetőről egy galambot s az erdő felé indult vele.

Kikaptam egy másik fegyvert s a faluhoz közel levő vízmosás bokros partján menve, felrepült a héja előttem s ekkor lelöttem, de a galambnak már csak roncsait találtam.

Kergetőzve tehát nem, csak meglepve őket sikerült galambot fognia.

Matolai Etele.

Apróságok a természet köréből.

A békák mérgéről.

Többször volt már szó arról, hogy a békák (különösen a varangyos békák) váladékában veszedelmes méreg van; de az, hogy ez az emberre nézve is veszedelmes lenne, még nincs bebizonyítva.

Csak az biztos, hogy a szerencsétlen béka, amely lomhán ballag és úgy látszik, hogy ellenségeivel szemben védekezés nélkül van, bírja még csak a leghatásosabb védőeszközt.

Mert ha valamely állat, pl. madár vagy kutya akarná lenyelni, nem képes arra a méreg hatásának következtében. U. i. émelygést és hányást idéz elő a kutyáknál, amint ezt magam is tapasztaltam. A madár is gyorsan eldobja, annélkül, hogy valami halálos sebet ejtett volna rajta. — Az állat okulván is rajta, máskor nem bántja többet.

A békák mérgének hatását én is tapasztaltam kutyámon. U. i. egy forró nyári napon, amint kutyámmal a mezőn jártam, nagyon megszomjazott. Kutyám elkezdett ide-oda futkosni, vizet keresvén, míg egy pocsolyához nem ért. Sok béka lévén a pocsolya szélén, elkezdett rájuk vadászni, míg egyet el nem fogott. Egy kis ideig hordozta a szájában, de azután igen gyorsan eldobta. — Ezután mintegy 10 perczele kezdett hányni, a béka mérgének következtében. Ettől az időtől fogva a békákat mindig igen nagy respektusban tartotta.

*

A portugáliai osztrigáról.

Mindenki előtt ismeretes talán az az osztriga, amely körülbelül 18—20 éve, hogy magára vonta a kereskedővilágban a figyelmet.

Teljesen elütő a közönséges ehető osztrigától úgy terjedelmére, mint külalakjára nézve. A tudományos neve *Gryphea angulata*. Különbözik, — mint *Varigny Henrik* mondja — abban is még az ehető csigától, hogy egy-nemű (unisexualis).

Ez, mint *Varigny* beszéli, következőkép került Franciaországba:

„Egy iparos 1866-ban Portugália mellékéről egy ilyen osztrigával megterhelt hajóval szándékozott visszatérni, hogy azokat tenyésztés végett a Bassin d'Arcachonban lerakja. De a rossz idő arra kényszerítette őket, hogy az Atlanti Óceán „Gironde“ nevű kikötőjébe menjenek, amely egész Bordeauxig terjed. A hajószállítmány, amely igen tömötten volt, a kedvezőtlen viszonyok következtében felmelegedett s az osztrigák legnagyobb része elpusztult; a helybeli igazgatóság érezvén a hajóból kijövő bűzt, kérte a kapitányt, hogy mielőbb távozzék. A kapitány engedett is a parancsnak; de ő is hovatovább jobban érezvén a körülötte levő büdösséget: a hajószállítmány legnagyobb részét Talais de Richard és Verdon környékén a tengerbe öntette. Azonban az osztrigák közül a legtekintélyesebb rész nem pusztult el, mint azt a kellemetlen szagból következtetni lehetett, hanem csak

alélt volt a nagy nyomástól, mert tengerbe jutván, mindjárt feléledt. Az osztrigák tengerben lévén, csakhamar szaporodni kezdtek a kedvező viszonyok következtében. És roppant nagy szaporaságuk által (évenként több millió petét raknak) belőlük apródónként egész rétegek keletkeztek, amelyek Girondtól délre egész Saint-Christolig, északon pedig a d'Oléron és de Ré szigetekig terjedtek.”

Ily módon jutottak el Franciaországba ezek az osztrigák, amelyek most annyi embernek adnak kenyeret.

*

Az alligátor fészke.

Reese természettudós, aki az alligátornak nagy megfigyelője, a következőket mondja:

Az alligátor a szabadban leginkább 30 tojást tojik fészkébe, amelyet a folyó vagy tenger partján készítenek földből, ágakból és levelekből. — Tojásait gondosan betakarja, leginkább a legkülönfélébb növényi anyagokkal, hogy a nap melege mellett még ez is melegítse őket és hogy így minél előbb kikeljenek.

Midőn már közeledik a kikelés órája, a tojásban levő kicsiny alligátorok oly sajátságos kiáltást adnak, amely 12 m-re is elhallatszik. Ha az anya a közelben van, meghallván e hangot, fészkéhez siet és igyekszik feltörni a tojást, hogy a benne levő fiók, ki akarván jönni, bele ne fulladjon.

Ha valaki maga akar alligátort kikeltetni, legzélyszerűbb, ha az alligátor tojásait egy csöbörbe teszi, amely ki van bélelve falevelekkel és földdel s az ilyen fészkekre kötös tyúkot ültet. 2 hétre — mint *Reese* tapasztalta — az illető hallhatja a sajátságos hangot, amidőn a kis alligátor jelzi, hogy itt a szabadulás órája.

De felnevelése természetesen sok fáradsággal jár s gyakran nem szerencsés kimenetelű.

*

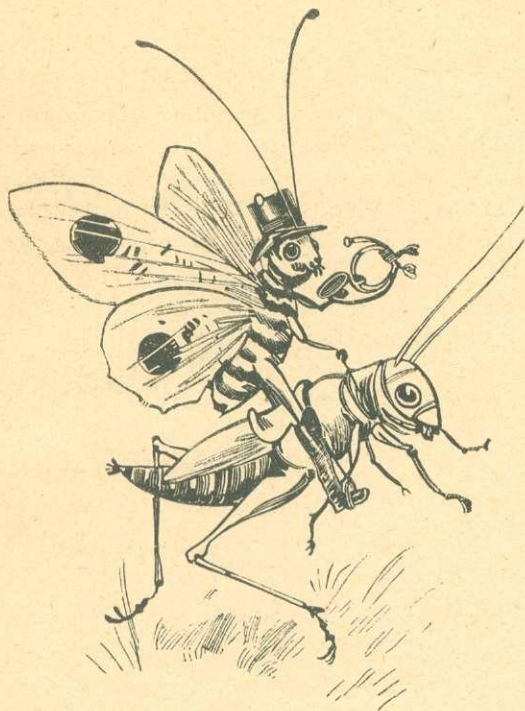
A hipnotizált leveli béka.

Újabban a sok hipnotikus kísérlet között, amelyet embereken végeztek, felmerült az a kérdés is, hogy vajon lehetne-e a hipnotizálást állatokon is gyakorolni. Ezzel a kérdéssel különösen a Turinban lévő fiziológiai társaság foglalkozott. Kísérlete tárgyául a leveli békát (*Hyla arborea*) választotta. Az eredmény meglepően sikerült. U. i. a békát ép oly jól lehet hipnotizálni, mint az embert. A hipnotikus állomába merült béka tagjait is tetszés szerint lehet mozgatni. S amilyen helyzetbe hozzuk fejét s lábait, úgy is maradnak.

A béka hipnotizálásának legegyszerűbb módja az, ha tenyerünkben a hátára fektetett béka szemeit erősen nézzük. Ez azoknak sikerül szépen, akiknek nagy hipnotizáló erejük van

íj. Molnár Albert.

Szerkesztői üzenetek.

B. Péter. „Ne kínozd az állatot!“ Kalitkában szenvedő fürjekről nem írunk. A mezőn kell megfigyelni a fürjet, nem pedig a kalitkában. — **V. R. úrnak.** Szívesen fogadjuk közreműködését. Kérését legközelebb teljesítjük és értekezni fogunk az afrikai vadlovakról. — **G. J. úrnak.** Kérünk pontosabb adatokat a beküldött madárról. — **S. J. úrnak.** Nem értjük elégedetlenségét, hiszen megkapta a vadászterületet, amelyért pörösködött, tehát elérte a kívánt eredményt. — **Több olvasónak.** A bekötési táblákat augusztus hó közepén fogjuk a megrendelőknek megküldeni. Az új évfolyam szeptember hó elején kezdődik. Különben örülünk a szíves érdeklődésnek. — **Öreg Nimród** A kért fegyvert Budapesten is megkaphatja Kirnernél. — **S. G. úrnak.** Augusztusra el vagyunk látva kéziratokkal. Őszi tárczát szívesen fogadunk; télit is. — **Fogadás.** Nem tudjuk eldönteni. Tessék mérnökhöz felvilágosításért fordulni. — **T. Előfizetőinkhez.** A szeptemberi füzetünkben utalványt fogunk küldeni, méltóztassék lehetőleg azokkal az előfizetést megújítani.

Fészkelő házikók.

1. Czinégének, csuszkának, kerti rozsdafarkúnak, kis harkálynak, nyaktekercsnek, örvös légykapónak és fakúsznak való házikó darabja **60 fill.**, 10 darab **5 kor.**

2. Szürke légykapónak, házi rozsdafarkúnak, barázdabillegetőnek való házikó darabja **50 fill.**, 10 darab **4 kor.**

Erre vonatkozó megrendeléseket az

„Állatvédő Egyesület“ Kőszegen

készségesen elfogad.

Intézetünkben kapható könyvek:

Lendl, Allatok kitéméséről, ...	3 kor. — fill.
Kohaut-Lendl, Mikroszkópi gyakorlat elemei,	
2 kötet	9 „ — „
Kohaut, Madármeghatározó	4 „ — „
Méhely, Magyarország denevérei	10 „ — „
Lakatos, Császármadár	— „ 60 „
„ Vadászhit	4 „ — „
„ Vadászati és Madarászati Emlékeimből	6 „ — „
„ Nappali orvmadarak	3 „ — „
Gyórfy, Növénygyűjtés	— „ 60 „

A tisztelt vadászközönség szíves figyelmébe ajánljuk

PREPARÁLÓ INTÉZETÜNKET.

Gondos, művészi preparáció, természetű kivitel, tartós munka,
jutányos árak.

Vasuti szállítmányba nem szabad levelet tenni; czélirányos ügy a szállítólevélre mint a csomagra ráírni: „Friss állat kitémésre“.

Az állatok lehetőleg friss állapotban és nyúzatlanul küldendők be annak megjelölésével, hogy miképen kívánják azok preparálását (állványra, falra, szőnyeg, fall dekoráció, tablettára, nyitott vagy csukott szárnyal, stb.) Nagyobb emlősök, (pl. medve, zerge, farkas, stb.) kizsigerelendők; csak 10 kilónál nehezebb csomagok küldendők vasúton (gyorsárúként). Pontos címet és esetleg a vasuti állomás megjelölését kérjük.

Dr. Lendl Adolf preparatóriuma

Telefon 194.

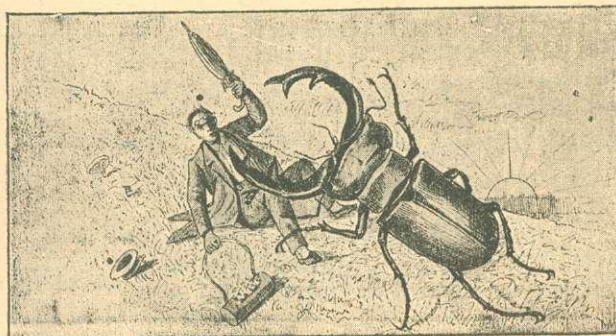
Budapest, II., Donáti-u. 7.

Telefon 194.

„A Természet“ VI. és előbbi évfolyamaihoz való **bekötési táblák** intézetünkben megrendelhetők, darabonként 2 koronával.

„Az ezüst kecske“, regény Bródy Sándor-tól, díszkötésben feleáron eladó. Bolti ára 32 korona. Teljesen új példány. Cím a kiadóhivatalban.

„A Természet“ I. és II. évfolyamából néhány teljes példányt visszavált kiadóhivatalunk. Esetleg ez évi új évfolyammal szolgálunk helyette.

Relief-képek, kitömött madár festett hát-
térrel, gondos kivitelben, to-
vábbá intézetünkben preparált *nagy sasok* és *uhuk* kü-
lönöző állásban, mint kiváló szép *szobadíszek* mindig
raktáron vannak s intézetünkben bármikor megtekinthetők.

Fattinger

húsrostos fáczáneledele

I-ső minőségben a fácánok
mesterséges felneveléséhez,
II-ik minőségben a fácánok
etetésére a vadonban és az
etetőkamrákban. — A legna-
gyobb fácánkertekben évek
óta kitűnő eredménnyel
használatik.

Elsőrendű elismerő nyilatkozatok. — 120 első díj.

50 kg. ára 23 korona. 5 kg. póstacsomag bérmentve 3 kor.

Raktár

Budapesten Geittner és Rausch-nál

VI. ker., Andrassy-ut 8. szám.

MAGYAR TANSZERKÉSZÍTŐ-INTÉZET

FELDMANN GYULA

BUDAPEST, VI., FELSŐ-ERDŐSOR 5.

(TELEFON 17—23.)

Minden irányú iskola t. vezetőinek,
tanárainak és tanítóinak szives figyelmébe ajánlja

hazai saját gyártású

fizikai, kémiai, természetrajzi és geometriai tanszerreit.

Üvegtechnikai intézet.

Szakszerű tanácssal és tájékoztató költségvetéssel szívesen szol-
gálunk iskolák felszerelése alkalmával. — Újabb szerkezetű
tanszerek elkészítését és tanszerek javítását elvállaljuk; me-
chanikai és üvegtechnikai precizitós munkákat elfogadunk.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

„A m. kir. Vallás és Közoktatási Minister a Feldmann Gyula-féle fizikai és
kémiail tanszergyártat és üvegtechnikai intézetet a zenemű beszerzési forrásokul
ajánlott hazai czégek közé utólagosan felvette.“ (Hivatalos Közlöny X. II. 229.)

„A m. k. Vallás és Közoktatási Minister Feldmann Gyula budapesti tanszer-
gyáros által készített természetrajzi eszközökből a részletes jegyzékben felsorolt
fizikai alap- és kibővített felszerelési jegyzéket a népiskolák számára tanszerül
engedélyezte és az engedélyezett tanszerek jegyzékébe felvette.“ (Hivatalos Köz-
löny. X. 17. 360.) (40782—1902.)

Mint szőlőnagybirtokosok

ajánljuk kiváló minőségű hordó- és palaczkborainkat, melyek
mint a ménes-magyarádi borvidék **gyoroki**, valamint a család
vadkerti és vámpércsi nagy kiterjedésű szőlőbirtokainak
kifogástalanul tisztán kezelt saját termése kerülnek forgalomba.

Ezen borok kitűnő voltáról számos elismerő levél tesz
tanúságot, egyebek között a következő: „A nekem küldött jó
borokkal minden tekintetben igen meg vagyok elégedve s így
azokat minden vadászembernek szívesen ajánlom“. Novotny J.,
cs. és kir. szab. fegyvergyár, Prága.

Kívánatra borminták küldetnek. Árjegyzékek ingyen és bér-
mentve állnak rendelkezésre.

Andrényi Kálmán utódai
Aradon.

Eladó

2 darab teljesen kifejlett, vadászati czélokra alkalmas
uhu. — Bővebbet a kiadóhivatalban.

Egy természetrajzi gyűjtemény, mely kitömött mada-
rak, lepkék, rovarok és bogaraktól áll, szabadkézből jutányos
áron **eladó**; azonban csak olyan vevőnek, aki az egész gyű-
jteményt átvenné. Komoly vevőknek közelebbi adatokkal a kiadó-
hivatal szolgál. (20 kitömött madár, 11 üvegszekrényben rovarok
és esigák, 30 drb. emléksoponya.)

WITTZ: MANFRÉD

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára,
kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

Czím csakis: BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.

Jutányos árak.

TELEFON: 18—99.

Jutányos árak.

„A TERMÉSZET“ szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Wesselényi Géza könyvnyomdájában Hódmező-Vásárhely, Andrassy-u. 22.